

COPI per COPI

**Un recorregut per la vida,
la personalitat i l'obra de l'escriptor,
dramaturg, actor i dibuixant
Raúl Damonte, alias Copi
(Buenos Aires 1939-París 1987).**

De vegades m'expresso en la meua llengua materna, l'argentí, més sovint en la meua llengua amant, el francès. Per escriure aquest llibre la meua imaginació dubta entre la meua mare i la meua amant. Tant li fa la llengua triada, la imaginació em ve d'aquesta part de la memòria tova i especialment sensible a les sagetes amagades en frases anòni-

mes. Viatger i *voyeur*, la meua expressió pren la forma d'escenes fugaces talment l'amor sota un fanal o la mort inevitable; els viatges m'han ensenyat que uns quants vestits ben triats són l'assegurança i el crèdit de l'exiliat. Exiliat? La paraula ha sortit sola de la meua estilogràfica, seguida d'un signe d'interrogació. Si mai hagués de dir qualsevol cosa sobre l'exili me'n guardaria d'escriure en primera persona. I si bé és cert que tenia por de posar els peus a l'Argentina des de 1969¹, ara ja no és el cas. Som a l'agost de 1984, el doctor Alfonsín és l'actual president constitucional de la república, puc retornar a Buenos Aires quan vulgui. Però deixant de banda la meua mare, que em visita sovint a París, hi tinc ben pocs amics.

Vaig viure a Buenos Aires entre 1955 i 1962, quan tenia entre quinze i vint-i-dos anys; per a mi el record d'aquesta ciutat resta estretament lligat al meu pare, mort allà fa tres anys. Tinc por de sentir-ne una nostàlgia massa punyent, massa argentina, que em faria malbé l'estada. Crec haver ofegat tots els meus tangos en les arenes movedisses de l'oblit en el decurs de la quinzena d'anys que vaig ser molt mal vist, d'una banda en els medis intel·lectuals, a causa d'una obra teatral representada a París el 1969² en

la qual la premsa argentina va creure bo i útil de veure-hi un insult a la memòria de la senyora Eva Perón, i d'altra banda mal vist pel poder vigent, com tots els meus germans, dels quals un viu avui a París i un altre a Mèxic. Actualment –sempre m'assabento d'aquestes coses per la premsa– per fi s'ha autoritzat que les meves obres siguin venudes a les llibreries de Buenos Aires, amb gran alegria del meu editor en espanyol.

Si la situació política no hagués estat la que és prou coneguda, hauria guardat lligams més profunds. Els meus amics argentins viuen a Europa, als Estats Units, a l'Amèrica llatina, però dels de la meua joventut, quan jo formava part d'un petit moviment d'avantguarda argentí, només dos s'hi han quedat, Paco Silva i Horacio Swarzer. Només dos! Els altres són nòmades, com jo. Ens retrobem any rere any en petits grups a les mateixes capitals –Nova York, París, Londres, Milà, Roma, Amsterdam, Barcelona, Madrid– fundant periòdics minoritaris, venent galindaines a les Rambles, actuant en espectacles, exposant a galeries, de vegades associats, el més sovint sols, repugnant-nos integrar cap moviment artístic.

Canviem de continent, d'ofici, de forma de vida i d'hàbits sexuals almenys un cop a la vida, si no ho fem tres o més cops. Descendents d'immigrants, n'hem conservat la facilitat d'adaptació i el gust per la disfressa i l'aventura. Amb una inclinació conseqüent cap a la solitud i a l'associació d'honor, no ben bé mafiosos però sí sectaris. L'Argentí(na) sistemàticament despulla amb la mira-

da el seu interlocutor, encara que la seva intenció no sigui pas sempre establir una relació amorosa. Els homes tenen reputació de seductors entre les dones de totes les capitals, per bé que els altres homes els prenen sovint per homosexuals. La dona argentina, en canvi, perd molta de la seva gràcia a l'estranger. Llatina i índia, pensa en el casament i en la política i busca, tossuda, les dues coses en el mateix company. Decebuta, torna al país. A no ser que arribi a París ja casada. Segons la sort que tingui esdevindrà maniquí d'alta costura o psicoanalista, sempre oficis que barregen la cultura i la costura, ben sovint dones dominants d'exiliats anònims. Segona etapa de la parella: es desfan del cònjuge argentí, per bé que la separació no sempre va seguida d'una temptativa de cohabitació amb algun ribereny de París. Els examants de la *calle Florida* esdevenen amics i fan niu a part, fins i tot si en la majoria dels casos és un niu on campa un sol ocell homosexual o una especialista en empassar-se tranquilitzants. Si tenen criatures les envien a créixer a l'aire lliure de la Pampa amb la seva àvia. Tornen a passar les vacances a París sense saber llegir ni de comptes però dotats d'una forma física que fa tombar-se al seu pas: “el petit Diego, jugant a futbol al pati de la casa de veïns, ha trencat els vidres de dos pisos, devora una mitjana de bou a cada àpat i es queixa que li manca el seu quilo de *dulce de leche* quotidià, l'he de tornar a enviar a l'Argentina”. Mentre que el petit Didier, que Maria Marta ha concebut del seu lligam amb Jean-Claude, és tan ben educat. Als tres anys es fa el lliit tot sol, als

1. *Copi es refereix a les reaccions furibundes del règim peronista a la seva obra Eva Perón, editada el 1969 i estrenada a París l'any següent. Pel que escriu una mica més avall, sembla que Copi confon l'any de l'estrena amb el de l'edició.*
2. *Eva Perón es va estrenar el 2 de març de 1970 al Théâtre de l'Épée-de-Bois, amb direcció d'Alfredo Arias. Durant una representació el teatre fou objecte d'un atemptat, obra, pel que sembla, de l'extrema dreta francesa en complicitat amb inductors argentins, probablement de l'extrema dreta peronista.*

sis tindrà un robot perquè li faci el llit. En la diferència d'educació entre els dos germans es pot mesurar la distància entre els dos móns. Però quin germà esportista no somnia de ser un noi et superdotat cultivat i viceversa?

Pertanyo de la quarta a la sisena generació d'immigrants espanyols i italians a l'Argentina oriental i a l'Uruguai, amb sang índia. Sobretot sang índia. Tinc dues (o potser tres?) àvies índies i un únic ancestre indi ben bé per atzar: un infant que va escapar a la massacre de la tribu *charrua* a l'actual República oriental de l'Uruguai, que els meus avis espanyols Botana van criar com un dels seus i que es va casar amb una filla seva i en va prendre el nom, segons m'han explicat a la família. D'aquella època només sé algunes anècdotes tenyides amb l'heroisme de les guerres i les conquestes, no pas tan llunyanes en el temps, perquè allà en un segle es produeixen ben bé cinc generacions. Tots els argentins tenen alguna cosa d'indi, si no per la sang pel mimetisme propi de qualsevol animal en aquells espais tan vastos. Als immigrants jueus d'Europa central els agrada tractar-se de *paisanos* entre ells, portar ponxo i ballar el *Pericón Nacional*; mentre que els veritables gauchos, per anar a ciutat, troben de bon gust vestir-se com si fossin rabins. D'aquesta nebulosa, les constel·lacions més fortes continuen essent l'espanyola (dels bascos als andalusos), la italiana (dels genovesos als sicilians), els libanesos, els turcs i els àrabs (però a tots se'ls anomena *turcos*), un nuvolet de sang anglesa en el *mate*, una pela de llimona alemanya i

gens -o gairebé- de negres, que apareixen a l'Uruguai i s'estenen cap al Brasil. La veritable mare ancestral, l'índia, resta ignorada o amagada, la seva llengua ha estat oblidada. Es manifesta en els silencis, en una certa manera de mirar cap a l'infinit, en la mania de la higiene: la mort ens ve dels microbis que "ells" ens van portar, per bé que "els" vam pagar amb la sífilis. Que "ells" van arplegar violant els nostres ramats de llames. Nosaltres mai no toquem les llames, és un animal sagrat. S'hi té la penicilina per miraculosa, sovint n'és. La medicina occidental, difosa per l'Església, transforma tota píndola en una hòstia. Hi ha un horror sagrat als supositoris, per bé que tot-hom sap posar injeccions, les dones que ajuden a avortar són populars i festejades pels més notables. A l'època de la meva infantesa a Montevideo, era de bon to fer-se recosir la virginitat per la dona que t'ajudava a avortar just una setmana abans del casament.

Vaig passar gairebé tota la meva infantesa a l'Uruguai, i vaig venir per primer cop a París el 1952, als dotze anys. Hi vaig cursar cinquè a l'escola Chauvot, al carrer Louis David. El meu pare, tot i argentí, era cònsol de l'Uruguai a Reims. Era un títol honorífic que el president *colorado* de l'època, Don Luis Batlle Berres, concedia als exiliats de les dictadures militars llatinoamericanes. Que escassos eren els exiliats en aquella època! Meravellats per la cultura, els exiliats polítics es convertien en pintors o escriptors, una manera de cantar el seu país que els medis cultivats del món sencer prefereixen als mètodes dels

terroristes. O també a les bones maneres de l'exiliat "de pota blanca", o sigui aquell que ha estat perseguit en el seu país només pel fet de pertànyer a una professió de tradició liberal i que només somnia en tornar a l'Argentina. No es barreja amb la gent del país on sojorna, tan simpàtic als ulls dels espanyols com una lady anglesa. D'ençà del retorn de la democràcia aquests van retornant a poc a poc, tement trobar allà una situació econòmica catastròfica però sense el terror del passat. S'ha girat full, em dic a mi mateix, però el meu ofici consisteix principalment en girar fulls, no serà ni la primera ni la darrera pàgina que passa davant dels meus ulls. Per un cop, no sóc jo qui la fa girar, sinó la Història.

L'argentí, la història del qual és contemporània de la novel·la, es complau en trossejar-la en capítols exactes amb títols redundants com *Eva Perón*, *Les Mares dels Desapareguts*, *La Guerra de les Malvines*, que els donen, ara més, ara menys, un lloc respectable en els diaris del món sencer. El deseiximent i la ironia amb què penso en el Río de la Plata, que tanmateix és el meu bressol, són recents. Durant els anys en què jo estava prohibit allà, va ser quan vaig escriure més en argentí i sempre grans drames. La persecució dels meus germans, la mort violenta d'algunes persones properes de la meva família m'havien fet imaginar el Río de la Plata com un purgatori respecte el qual encara

sento la vaga culpabilitat d'haver-ne escapat. Sense una esgarrapada, només amb les de l'ànima. Em pregunto quina hauria estat la meua vida allà si l'atzar no hagués fet que a l'edat de vint-i-dos anys, mentre passava unes vacances a París, el meu pare no hagués demanat asil polític a l'ambaixada de l'Uruguai a l'Argentina, perseguit per ja no sé quin règim. Amb això va tenir un bon pretext per tallar-me l'assignació. Era l'estiu de 1963, em vaig posar a vendre esbossos al pont de les Arts, no gaire lluny de l'editorial de Jean-Jacques Pauvert, on vaig passar per mostrar els meus dibuixos a Jean-Pierre Castelnaud, que va telefonar a Serge Lafurie, que preparava la maqueta del *Nouvel Observateur*. M'hi vaig quedar deu anys, dibuixant cada setmana una dona asseguda.³

París em va rebre bé, i a més posaven en escena les meves obres teatrals. El meu pare va estar content d'haver-me forçat a fer alguna cosa per guanyar-me la vida a l'estranger. Les seves il·lusions d'ajudar-me a fer una carrera política a l'Argentina, a imatge seva –va ser per això que vaig ser concebut–, havien fracassat abans de la primera temptativa, igual que va passar amb els meus dos germans. Les coses van quedar establertes a partir del naixement del meu germà petit Juan Carlos: el mateix dia que arribava de la clínica en braços de la nostra mare la policia va envair casa

3. *Es tracta de la cèlebre tira còmica La femme assise que va publicar en l'esmentada revista, una mostra de la qual trobareu a continuació d'aquest text.*

nostra, però el meu pare va aconseguir escapar. Jo tenia sis anys. La meva mare, els meus dos germans més petits i jo ens vam exiliar a Montevideo alguns dies abans del 17 d'octubre de 1945, data de la Revolució peronista, la violència de la qual es desencadenà en part contra el diari radical⁴ de la meva família, *Crítica*. El meu pare es va reunir amb nosaltres una desena de dies després, havent travessat el Río de la Plata amagat al fons de la bodega d'un vaixell de contrabandistes. En el viatge havia canviat diversos cops de passaport. Guardava a la butxaca de la jaqueta un bigoti fals i se'l posava o no segons el personatge que volia representar davant dels duaners, que coneixien prou bé la seva foto. Estava molt content d'haver conservat durant la seva aventura una corbata que li havia regalat la meva mare. Em va semblar més distès que mai, gairebé triomfant.

El meu pare, que tenia l'hàbit de l'exili, el considerava un període de la vida en què l'home s'obre a la llibertat. Però la meva mare i nosaltres, encara infants, fins i tot conprenent que ens havíem escapat de la mort o d'alguna cosa que se li assembla, també sabíem que una mena de vida, la que hauríem viscut a l'Argentina, se'ns escapava per sempre. Sovint he tingut aquest sentiment, de vegades de forma punyent i en les ocasions més diverses, com ara

dalt d'un escenari en el moment de saludar. La partida d'un vaixell és trista per a qui es queda en el moll; per al qui parteix és una mica la mort, com diu la dita. Els meus pares, ajudats per la "intel·ligència" uruguaiana, van comprar a Montevideo una casa de dos pisos amb sostre d'encanyissat al costat de l'Hotel Carrasco, davant del mar. Passàvem sis mesos l'any corrent entre onades en companyia d'una família de gossos. Per compensar l'educació més aviat camperola que ens donaven les minyones uruguaianes, els nostres pares ens empenyien a practicar activitats artístiques. A casa hi havia una biblioteca important, un taller de pintura i escultura, un forn de ceràmica. El diners per a les meves despeses depenien de les meves proeses literàries, encara que jo preferia el dibuix humorístic, que el meu pare detestava. Un sonet ben arrodonit em va valer, als deu anys, una bicicleta, abans que el meu germà Jorge descobrís que jo havia plagiat dos versos de García Lorca. Mentre la meva mare esculpia marcs de mirall d'argila i el meu pare pintava a l'oli i amb espàtula, jo escrivia laborioses obres teatrals inspirades en Eugène O'Neill –que el meu pare venerava– i el meu germà Juan Carlos dibuixava mig estirat damunt l'ampla vorera davant de casa, envoltat dels nostres gossos. Eren jornades d'una calma extraordinària, se sentia la remor de les onades. A casa

---

4. El terme "radical" fa referència a la *Unión Cívica Radical*, partit polític fundat el 1891 i d'ideologia progressista, enfrontat amb el peronisme d'ençà de l'aparició d'aquest i fins als nostres dies, que continua alternant-se en el poder a l'Argentina amb les successives evolucions del justicialisme.

mai no escoltàvem música. Els discos eren rars, arribaven de tard en tard des del Brasil, després de fer dos mil quilòmetres de camí. La ràdio argentina, on només emetien música folklòrica del nord del país, l'única que agradava al general Perón, estava proscriu. A la biblioteca mai no va trobar lloc una novel·la argentina, els nostres ulls estaven fixos en els escriptors europeus i nordamericans. Vèiem clarament que el peronisme no s'acabaria d'un dia per altre, les possibilitats de tornar a l'Argentina esdevenien quimèriques.

Reforçats amb el nostre consolat de l'Uruguai a Reims, vam emigrar a Montparnasse a començaments dels anys cinquanta. París era, o nosaltres així ho crèiem, la capital de les arts en aquella època. El meu pare, que signava els seus quadres Taborda –que era el cognom de la seva mare– va tenir un èxit relatiu. Hi va fer dues exposicions i un dels seus retrats va ser comprat pel Museu d'Art Modern de París. Pel que fa a Reims, el meu pare hi anava un cop l'any a encarregar el consum de xampany del govern uruguaia, que en aquella època era ben sobri. Jo ja adorava París, però el plaer va durar poc. Massa nostàlgic, el meu pare un bon dia va decidir deixar estar la seva carrera de pintor i tornar al Río de la Plata a fer amb tota la família la revolució contra Perón.

Després d'haver dut texans negres i camises de quadres comprades *À la toile d'avion* dels Camps Elisis, em vaig trobar, als quinze anys, transportant armes en companyia del meu pare a través del riu Uruguai, que en una gran

part del seu curs forma la frontera entre l'Argentina i el Brasil. D'aquell any en què vaig ser testimoni de diversos fets polítics del meu pare no diré res que pugui comprometre els que encara són vius i encara menys els morts. Quan la nostra *Revolución Libertadora* va triomfar, ens vam reinstal·lar a Buenos Aires, el 1955. Els meus pares es van separar tot seguit. La meva mare, atea i filla d'anarquistes, es va convertir en militant catòlica dels Pelegrins d'Emaús. El meu pare va fundar un setmanari polític de tendència radical que va donar suport al doctor Frondizi en les eleccions a la presidència de la república de 1957. Els meus dos germans, més joves que jo, van ser enviats a estudiar amb els jesuïtes. A l'edat de setze anys em vaig trobar, doncs, desembarassat d'uns i altres a la immensa ciutat de Buenos Aires. Com que havia après algunes astúcies de jove parisenc em vaig dedicar força a l'aventura sentimental i al *voyeurisme* social. La repressió era –ho és encara?– semblant per als *machos* que per als homosexuals, i més forta encara per a les dones. La prostitució, tot i que erradicada dels costums, tanmateix estava prohibida i, si l'ocasió es presentava, era severament castigada.

El sexe pren les mil formes de la imaginació i de l'astúcia. Es podia lligar contínuament, els carrers estaven freqüentats de nit com si fos de dia, els mitjans de transport atapeïts i propicis als tocaments. Les vibracions d'aquells petits autobusos pintats de tots colors que s'anomenen *colectivos* fan vibrar el cul de tothom, diries que s'han fet per excitar-

te. Els rars cinemes on no es fa l'amor al fons de l'amfiteatre són ben coneguts de tothom: les cinemateques i prou. La pornografia mai no ha fet gaire forat, perquè n'hi ha pertot. Isabel Sarli, estrella indiscutible del gènere, les fotos de la qual envaïen les parets i les planes dels diaris de Nova York el 1968, a l'Argentina mai no ha estat considerada més que com una filla d'immigrants italians, una mica grassoneta, a qui li passen unes aventures hilarants, com ara fer-se violar per una dotzena de carnisers després d'entrar a un escorxador per comprar un croissant.

Els argentins, poc racistes i que es mesclen amb alegria, sovint ho són per obediència a la seva secta. Els militars de graduació persegueixen i humilien els indis, per bé que la sang índia flueixi abundantment en les seves venes, malgrat que siguin tan aficionats a les ulleres negres i als uniformes d'opereta nazis. Aviat es produeixen grans diferències de classe en un únic grup ètnic, on la distància d'ingressos és sovint immensa, segons la sort proverbial de l'immigrant. L'accés a una classe social més acomodada es fa amb la mateixa naturalitat que una fallida. El meu pare va fer fortuna dos cops a la seva vida i va morir sense deixar a la meva mare altra cosa que una pensió del Senat. Tinc un cosí d'origen iugoslau que el 1960 era empleat dels correus argentins, recentment l'he trobat de pas per París i té dos iots i diverses botigues de moda. El contraban és una indústria, i això val per a tota l'Amèrica llatina. Es parla l'espanyol des de Nou Mèxic fins al Pol sud: com

que els accents són fàcils d'imitar i les races estan barrejades és molt senzill disfressar la nacionalitat, l'origen social una mica menys. Les explosions polítiques repetides obliguen amplis grups de població a canviar de país de la mateixa manera que s'abandona un lloc en ruïna. És el destí de l'indi, cosí pobre dels cosins més pobres que ell i que ho ignora tot de les seves vides paral·leles. En descobrir Amèrica, Cristòfor Colom va creure que era a les Índies. El món era rodó, però força més ampli, ignoraven que hi havia el Pacífic. D'aquí el nom d'indi amb què van batejar l'aborigen del lloc i que el va classificar, com una maledicció, pels segles dels segles. Els èxodes formen part d'aquest continent, les veritables fronteres del qual són la selva amazònica, la serralada dels Andes i els oceans Pacífic i Atlàntic que l'envolten. La gent es pren les seves migracions internes amb molta paciència. Cal dir, en descàrrec del coronel Pinochet i dels seus col·legues, que moltes de les catàstrofes que es produeixen són d'ordre natural, com ara els terratrèmols, les sequeres i les inundacions. Però també la còlera divina, traduïda en l'ambició dels capellans que pots trobar, talment mosques, igual de ben posats damunt dels uniformes dels militars com a les caques dels torturats polítics, fent la cort a rics i pobres per inflar les caixes dels seus innombrables negocis en Eterna Fallida. Són influents en totes les capes de la població. Tot home polític, sindicalista o militar té un confessor discret o un capellà amic a través del qual arranja els seus afers amb l'Església. El confessor del general

Camps, tristament cèlebre, va ser inculpat recentment per haver participat en tortures a presoners. No és l'únic capellà en aquesta situació. Si el vell fantasma de Marx posés mai els peus a l'Argentina, la classe del clergat seria la que s'acomodaria més ràpidament a una situació com la russa. L'Església és argentina, no està pas separada de l'Estat! El divorci no existeix, l'anticoncepció i l'avortament estan prohibits.

Vaig sentir el primer ministre actual fer unes declaracions contra els homosexuals. Com parlar d'homosexualitat a l'Argentina? Els sexes hi estan tan imbricats! D'altra banda, què vol dir heterosexualitat? Els nens sovint es queden a dormir al mateix llit que el seu company de la mateixa edat, mentre que per la seva banda les nenes fan el mateix. A les famílies nombroses, atentes al perill d'incest entre germà i germana, es relaxa l'atenció quan es tracta d'infants del mateix sexe, amb el cosí o el company de l'equip de futbol, ni tan sols s'imagina en la possibilitat de relació. Durant tota la vida la família et tracta com un ésser asexual. La majoria d'edat és reconeguda a l'edat de vint-i-dos anys quan resulta que es pot votar als divuit. S'assenyala amb el dit la nena de la merceria que juga a bàsquet i s'ignora que el nen de dotze anys es passa el dia saltironejant amb els talons de la seva germana.

Gràcies a aquest silenci tàcit –tothom té alguna cosa a amagar– l'homosexual té, durant la seva joventut, un lloc privilegiat a la seva família. És considerat com el més dotat o com el que té les idees

més modernes, dicta les ideologies i les modes, fa de conseller sentimental amb els més joves i suporta la xerrameca dels vells, treballa abans i en un lloc més ben remunerat que els altres i sovint sosté els pares com a compensació d'aquell pecat que es manté en silenci i d'aquest silenci que es fa passar per absolució. Les trobades sexuals fortuïtes que hom anomena *aventuras* prenen fatalment una aparença sentimental. S'està en un bar xerrant, tot xarrupant un vermut abans d'anar a un *meublè* on es fuma una cigarreta recolzat a la paret abans de ficar-se en un terreny erm, però el sexe mai no arriba sense preàmbuls: un intercanvi de mirades llanguides i la confessió del desàrrelament en l'entorn propi. Es tracta d'algu influït per la ràdio o pel teatre, o bé d'un autèntic proletari indi que somnia en sedes i cabells rossos. Aquestes confessions breus i sinceres són el preàmbul d'una passió que durarà menys d'una hora però d'una relativa violència, si la volem comparar amb els costums occidentals. El sadisme no hi té cap lloc, els límits són precisos: estan reservats a la policia i a l'exèrcit. Però no posaria pas la mà al foc pel que fa al masoquisme. T'estàs de quatre grapes, i et dediques a xuclar i a mossegar. Els *porteños* de totes les edats sovint tenen blaus al coll que amaguen sota un *fou-lard* o que es fan passar per picades d'insectes. És costum, entre les dones, modular himnes d'èxtasi durant l'acte amorós, mentre que l'home mormola alguna tornada de tango o desgrana versos bruts seguint les mil figures de la seva actuació. El plaer s'expressa oralment, els coits recorden un concert de

papagais i pumes. Aquests cants d'amor se senten pertot a la ciutat, sobretot a l'hora de la migdiada. Quan faig l'amor amb un europeu em guardo ben bé d'expressar els meus sentiments amb rugits o ni tan sols xiulets, aquesta particularitat els sorprèn, i encara molt més les mossegades. I tanmateix, aquest intercanvi d'expressions incoherents et dona una temperatura exacta del desig de l'altre, molt més que el termòmetre banal d'un penis rosat.

“Quan el meu amant francès em fa l'amor –em va dir una vegada una pintora d'origen argentí– mai no sé què pensa”. Vaig tractar de minimitzar la seva inconveniència suggerint-li que allò que el devia convertir en mut era l'estat de concentració en l'intercanvi igualitari de plaer, probablement parlaria més endavant, amb més experiència. “El meu amic és sordmut –em va respondre ella– si no fos per això no hi donaria cap importància”. Fa uns vint anys que no faig l'amor amb una argentina, he perdut el costum d'aquesta expressió oral de l'amor. Certament era a través d'aquests cants fets de retalls de frases que s'expressaven les joves índies i els mariners madurs, molt més que no pel diàleg entre dues llengües que ho ignoren tot de les arrels de l'altre. Aquesta cerimònia que perpetua la violació posseeix un avantatge: exclou el casament. La parella argentina, a partir del casament no es parla més. El romanticisme ensucrat d'un nuviatge inacabable estesos al prat als ulls de tota la família ha esgotat tota possibilitat de diàleg, ja s'han dit prou que estaran plegats tota la vida, ja no val la pena parlar ja que

s'ha arribat a lloc. Ben sovint es casen amb algú d'un altre barri però del mateix status social, per tant ambdues famílies s'han assegurat l'amistat i l'aliança per a qualsevol ocasió, fins i tot contra ells mateixos. Sovint arriben al casament sense tenir cap experiència sexual en comú, encara que tant l'un com l'altre hagin estat fent l'amor habitualment en el seu barri des dels dotze anys. I per bé que ella posarà seny per esdevenir mare –o almenys ho farà veure–, ell continuarà duent la vida d'*aventuras* d'abans. Innocent Argentina! L'homosexual deixa la casa familiar arran del naixement dels fills del seu germà o germana, amb el nadó instal·lat a la seva antiga cambra de solter plena de joguines infantils. Es la fórmula tribal d'acomiar-lo. Vol tardà per a un ocell del qual només la família celebra les excentricitats o els canvis d'humor. Després d'haver representat l'Infern, la família es converteix en el Paradís Perdut. O en un Infern Perdut, però en qualsevol cas Perdut.

L'exili es decreta segons unes quotes determinades per la nacionalitat del grup, pel nombre dels morts i d'aquells que encara no estan morts, d'aquells que són a l'exèrcit o els que han fugit i us envien els seus nadons, etc. Passa el mateix a nivell nacional: l'Argentina, decididament reticent a la immigració des de fa mig segle, es desfà, durant aquest període, fent-los fora o suprimint-los, d'una bona part de la tercera i quarta generacions d'immigrants europeus, des d'aleshores lliure pensadors. Pobre Uruguai! Ofegant-se entre el gegant argentí i el colós brasileny,

l'Uruguai estava poblat, en la meua infantesa, per tres milions d'habitants, mentre que avui, a l'altre extrem del túnel de la dictadura, d'una mica més de la meitat. Exiliat de la teva família, et busques una família de recanvi a les cledes d'un extremisme qualsevol. Entres al món de les arts o en política tot trencant amb la família. Cada família és un temple edificat en honor de la deessa família. El poder de cada moment no fa altra cosa que donar continuïtat a aquest exili. Hi ha dos exilis, l'exterior i l'interior. El tercer és la mort. També hi ha dos enemics, a part de la mort: l'interior i l'exterior. Quan es parla d'enemic interior no se sap si es tracta del diable que et posseeix, d'un contrari polític o d'un cuc solitari. L'enemic exterior és tan temible perquè mai no se l'ha vist. Al Río de la Plata rarament s'hi veuen imperialistes, els rossos són descendents de *gringos*, els rossos dels països de l'Est no surten ni a les pel·lícules. Agraden les rosses franceses o sueques gràcies al cinema, però no la rossa americana, massa ufanosa, massa vulgar. L'home polític del Río de la Plata fa servir els seus atots virils per dur a bon terme les seves campanyes: gomina, ponxo, bigoti ben format i grassesa que es deixa endevinar, com una sina de dona el mugró de la qual seria el llobrígol, desbordant una mica la cintura. Li agrada mostrar-se en públic xuclant

un cigar, un mate o un whisky. La dona, en política, s'ha d'accontentar amb un aspecte més anglosaxó, amb la jaqueta, les ulleres o les notes a la mà. Marioneta eterna, canta les lloances del seu mestre. A l'Argentina es considera que qualsevol dona comparteix les opinions del seu marit, fins i tot que les exalta, mai no se la considera com si tingués opinió pròpia. Es reconeix a les dones polítiques l'arrogància i la temeritat viril com una virtut, però mai la intel·ligència. La sensibilitat només és reconeguda a les mares i encara segons el nombre de fills desapareguts. Tot ésser vivent ha de provar sense descans que no és un fill de puta en els dos sentits del terme: l'interior i l'exterior. El tercer, és la mort. Beata Argentina! Aquesta novel·la no té res d'autobiogràfic però la meua imaginació es prepara a navegar per les onades del Río de la Plata, en el període entre mil nou-cents cinquanta i seixanta després de Jesucrist, prop de cinc segles després de la seva descoberta pel navegant portuguès Magalhaes, del qual em vénen a la memòria algunes frases del seu diari el mateix dia que deixà el perillós golf de ... a l'Atlàntic sud per internar-se a les corbes suaus del riu dels mil reflexos: *Seguint els hemisferis veig la Lluna a cara i creu, però sempre rodola en el mateix sentit. Per seguir la seva trajectòria damunt del Mar, caldria que les terres no existissin.* ■

Traducció del francès de Guillem-Jordi Graells

Aquest text és el pròleg a la novel·la inèdita "Río de la Plata", escrita per Copi el 1984.